

Aan de voorzitter en de leden van de Vaste Commissie voor Sociale Zaken en
Werkgelegenheid in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

cc: demissionair minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
mevrouw ir. C.E.G. van Gennip
demissionair minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen,
mevrouw drs. C.J. Schouten

Datum

6 februari 2024

Ons kenmerk

24-015/KJ/JP/tvm

Betreft / Onderwerp

Inbreng t.b.v. commissiedebat Uitvoering sociale zekerheid

14 februari 2024

Doorkiesnummer

06 28256301

Email contactpersoon

jetty.bruinsma@fnv.nl

Bijlage(n)

Geachte Kamerleden,

Op 14 februari aanstaande spreekt u over de Uitvoering van de Sociale Zekerheid. De FNV brengt graag een aantal onderwerpen onder uw aandacht. In het kort pleit de FNV voor:

- Stop met het verder uit balans brengen van de wet WIA en beëindig het wetgevingstraject rondom praktisch beoordelen;
- Haal de flexer uit het uitzendmoeras;
- Beëindig het gebruik van algoritmes in de opsporing en de sleepnetmethode;
- Gegevensdeling SUWInet moet veiliger;
- Verbeter de positie van de Wajonger;
- Herijking handhavingstelsel is een stap in de goede richting, maar dient op de nodige punten nog verbeterd te worden;
- De Participatiewet moet grondig op de schop;
- Los snel de kwestie van de alleenverdieners in relatie tot toeslagen, WIA en Bijstand op.

Praktisch beoordelen

UWV kampt al geruime tijd met grote achterstanden rondom de WIA-claimbeoordeling en de herbeoordelingen. De oorzaak hiervan is een nijpend tekort aan verzekeringsartsen, waardoor mensen gemiddeld een half jaar moeten wachten op hun keuring met alle gevolgen van de betrokken partijen van dien. UWV neemt intussen verschillende maatregelen en ook rondom wetgeving worden maatregelen in werking gesteld. Zo is per oktober 2022 de zogenaamde 60+regeling van kracht, waardoor werknemers die ten tijde van hun claimbeoordeling 60 jaar of ouder waren, niet meer gekeurd worden en een volledige WIA-uitkering wordt toegekend.

Ondertussen wordt ook gewerkt aan een aanpassing van het Schattingsbesluit en koerst de minister aan op de invoering van de maatregel 'praktisch beoordelen'. Volgens dit voornemen zullen werknemers die gedurende de periode van twee jaren van ziekte enige tijd hebben gewerkt, middels een papieren keuring (dat strijdig is met de wet WIA en de vaste jurisprudentie) enkel op basis van die inkomsten beoordeeld worden in hoeverre ze arbeidsongeschikt zijn. En omdat de werkgever bepaalt welke werkzaamheden de werknemer verricht, maar ook zeggenschap heeft over het aantal uren en het uurloon, vreest de FNV dat massaal aangestuurd zal worden op een 35-minsituatie en wordt het recht van de werknemer op een fatsoenlijke uitkering, ondermijnd. Het stelsel van de WIA wordt meer en meer uit evenwicht gebracht ten koste van de positie van de werknemer. De FNV heeft middels de internetconsultatie uitgebreid stil gestaan bij de gevolgen die deze maatregel zal hebben en dringt er sterk op aan om het praktisch beoordelen niet in te voeren¹.

Op 2 februari jl. is de voorgestelde wijziging van het Schattingsbesluit die deze maatregel de wettelijke basis zal geven, aan uw Kamer middels een voorhangprocedure aangeboden. Mede gelet op het in februari of begin maart te verwachten rapport van OCTAS, waarvan verwacht mag worden dat hierin maatregelen komen te staan die het beroep op de verzekeringsarts op een samenhangende wijze en met in achtneming van zowel de rechten en belangen van alle betrokken partijen, zal beteugelen, is deze zeer ingrijpende maatregel van praktisch beoordelen ook niet nodig.

Wel WW, terwijl werk blijft bestaan

Uitzendkrachten hebben de grootste kans om in de WW te komen. Vanuit de WW stromen uitzendkrachten vaak weer door naar ander onzeker werk. Ze belanden in een vicieuze cirkel van WW en uitzendwerk met een grote kans op een armoedeval. Dit zijn de conclusies uit het rapport 'De vicieuze flexcirkel' van de FNV². Flex is niet de oplossing, flex is het probleem. Uit cijfers blijkt dat uitzendwerk eerder een garantie is om weer werkloos te worden: 67% van de uitzendkrachten komt daarna weer in de WW.

De FNV wil dat deze draaideur stopt en vindt dat het UWV moet controleren of het werk dat iemand deed nog steeds bestaat. De WW is niet bedoeld om werkgevers te subsidiëren die een uitzendkracht vervangen door een goedkopere uitzendkracht, terwijl het werk structureel is.

Daarnaast zou het UWV bij de uitstroom prioriteit moeten maken van vast en zeker werk. De intensieve promotie en facilitering van de uitzendbranche door het UWV, zoals die op dit moment plaatsvindt, past hier niet bij. De FNV beschouwt uitzendwerk niet als duurzaam werk.

Als mensen in de WW terecht komen, moet eerst geprobeerd worden ze te helpen aan een passende baan met serieus zicht op een vast contract. En niet weer zo snel mogelijk aan een uitzendbaantje of flexcontract omdat het risico op nieuwe werkloosheid dan levensgroot is. Werkloosheid is volgens de FNV ook niet het enige risico dat volledig wordt afgewenteld op werknemers en de maatschappij: de verantwoordelijkheid van werkgevers bij ziekte en

¹ [Overheid.nl | Consultatie Wijziging van het Schattingsbesluit arbeidsongeschiktheidswetten in verband met tijdelijke regels over het beoordelen van arbeidsongeschiktheid bij feitelijke arbeid, reactie \(internetconsultatie.nl\)](https://overheid.nl/consultatie/wijziging-van-het-schattingsbesluit-arbeidsongeschiktheidswetten-in-verband-met-tijdelijke-regels-over-het-beoordelen-van-arbeidsongeschiktheid-bij-feitelijke-arbeid-reactie-internetconsultatie.nl)

² Rapport "Tussen uitzendwerk en werkloosheid, de vicieuze flexcirkel": [Tussen uitzendwerk en werkloosheid - de vicieuze cirkel \(windows.net\)](https://windows.net/tussen-uitzendwerk-en-werkloosheid-de-vicieuze-cirkel)

arbeidsongeschiktheid wordt ontdoken en dat heeft niet alleen voor de betrokken werknemers grote gevolgen maar leidt ook tot zeer hoge maatschappelijke kosten. Binnenkort komt FNV hierover met een rapport naar buiten.

Beëindig de onwettige sleepnetmethodes

Het Ministerie van Sociale Zaken stopt onder druk van onder andere de FNV 'voorlopig' met de omstreden fraudesleepnetten (LSI-methode). Voorlopig, want achter de schermen wordt aan een nieuwe juridische onderbouwing van deze werkwijze gewerkt, zodat dit alsnog kan worden doorgezet.

Het Ministerie is na de SyRI-uitspraak in februari 2020 doorgeshaan met het uitgooien van fraudesleepnetten in arme wijken. Ondanks dat de Centrale Raad van Beroep al eind 2020 oordeelde dat hiertegen dezelfde bezwaren golden als voor SyRI, ging men gewoon door met de handelswijze.

Het kwalijke van dit systeem is, dat het zich richt op mensen die het al moeilijk hebben en waarvoor hun grondrechten geschonden worden. Als je in een armere wijk woont, een migratieachtergrond hebt of in een moeilijke situatie zit omdat je uitkeringsgerechtigd bent, ben je al verdacht zonder ooit iets misdaan te hebben.

De FNV roept op om permanent te stoppen met de sleepnetmethode (LSI-methode), omdat het onrechtmatig is (het massaal doorlichten van onverdachte burgers is in strijd met het recht op privacy) en desastreuze gevolgen heeft voor de mensen die er mee worden geconfronteerd. De FNV is samen met coalitiepartners van de SyRI rechtszaak bezig met de voorbereidingen voor een nieuwe rechtszaak tegen de staat waar het gaat om de inzet van de LSI-methode.

Ook interne toezichthouders hebben inmiddels aan de bel trokken omdat de wettelijke grondslag ontbreekt en de rechten van burgers onvoldoende worden beschermd.

Volgens de planning van het Ministerie zal per maart 2024 de gewraakte methode weer hervat worden. Reden voor de FNV en haar medestanders uit de SyRI-coalitie om een procedure voor te bereiden. De FNV doet hierbij een dringend beroep op de Tweede Kamer om in te grijpen in deze ongrondwettelijke handelswijze en oog te hebben voor de zeer ingrijpende gevolgen. Het doet het toch al broze vertrouwen van de burger in de overheid geen goed. De overheid is er voor de burger, handelt uit en in vertrouwen en vanuit een rechtstatelijke basis. Uit het voorgaande blijkt dat de burger juist dient te vrezen voor de overheid.

Stand van de uitvoering

Uit de Stand van de Uitvoering, waarin UWV en SVB uitgebreid verslag doen van de gang van zaken binnen de organisaties, blijkt dat informatiebeveiliging van Suwinet en de 14 normen die gericht zijn op een vertrouwelijke omgang met de persoonsgegevens, beslist niet optimaal is. Slechts 78,6% van de gebruikers voor het uitwisselen van gegevens (UWV, SVB en gemeenten, maar ook DUO, CAK, IND, Dienst Justis en de Nederlandse Arbeidsinspectie) voldoet aan alle normen. De FNV heeft met grote verbazing en verontrusting hiervan kennisgenomen en vraagt zich af waarom dit geen 100% is. De FNV dringt erop aan dat alle aangesloten organisaties op korte termijn voldoen aan alle beveiligingseisen en -normen die gesteld worden aan deze gegevensdeling over burgers.

WAJONG-groep dubbel in de knel

De FNV wijst u met klem op de positie van de WAJONG-groep. Zowel bij het niet-gebruik van de Toeslagenwet, als ook bij de (automatische) kwijtschelding van lokale belastingen wordt deze groep hard geraakt.

Door de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting stijgen de kwijtscheldingsnormen van de Waterschapsbelasting en de gemeentelijke belastingen langzamer dan de uitkering. Dit knelt nog extra, omdat de tarieven van deze belastingen in de afgelopen periode enorm gestegen zijn. Uit onderzoek blijkt dat de alleenstaande WAJONG-er zonder arbeidsvermogen in 2023 hun automatische kwijtschelding kwijt zijn en de groep mét arbeidsvermogen volgt binnenkort. Als pleister heeft de minister de gemeentes en de waterschappen opgeroepen de aanslagen over 2023 en 2024 buiten invordering te verklaren. Een verplichting bleek niet mogelijk. Pas in 2025 kan een structurele oplossing tot stand komen om aan dit onbedoelde effect een einde te maken.

Verder is het percentage niet-gebruik van de Toeslagenwet onder de WAJONG-groep maar liefst 68% van de rechthebbenden. Bij de overige moederwet-rechthebbenden (WW, IOW, IVA, WGA en WAO) ligt dit percentage van niet-gebruik van de TW op de helft.

Het lijkt erop dat deze groep als eerste kopje onder gaat in het veel te ingewikkelde stelsel van de sociale zekerheid. Wij roepen de Kamer op om de positie van deze vaak kwetsbare groep goed voor ogen te houden en vragen hierbij de leden van de Kamer de ministers op te roepen de aanslagen van de lokale belastingen voor alle Wajongers verplicht buiten invordering te verklaren en verder zoals dat ook bij de WW-gerechtigden is gedaan, én het UWV met dringende spoed te vragen actief de Wajongers te benaderen om het niet-gebruik van de Toeslagenwet onder deze groep drastisch te verlagen.

Herijking handhavingstelsel sociale zekerheid

Sociale zekerheid is bedoeld om een vangnet te bieden voor wie geen werk heeft of door arbeidsongeschiktheid niet kan werken. De laatste decennia is het overheidsbeleid te veel gericht geweest op rechtmatigheid en zijn mensen die afhankelijk zijn van sociale zekerheid te vaak bij voorbaat gezien als potentiële fraudeurs. Wantrouwen in plaats van vertrouwen was het devies. Tegelijkertijd zijn de regels waaraan uitkeringsgerechtigden zich moesten houden dusdanig ingewikkeld geworden, dat die onoverzichtelijk en onbegrijpelijk zijn geworden voor zowel de uitkeringsgerechtigden als de uitvoerders zelf.

Inmiddels heeft de overheid de Wet Handhaving Sociale Zekerheid tweemaal ter internetconsultatie voorgelegd. De FNV is blij dat in het wetsvoorstel een start wordt gemaakt met de erkenning dat het handavingsbeleid in de sociale zekerheid te hard en onmenselijk is en verder met het uitgangspunt dat mensen niet vanuit wantrouwen zouden moeten worden benaderd, maar vanuit vertrouwen. Dit is hard nodig, want de huidige praktijk leidt tot grote financiële problemen bij mensen en tot verlies van vertrouwen in de overheid. De sancties die uitkeringsgerechtigden nu soms krijgen opgelegd, staan niet in verhouding tot de fout of overtreding van de inlichtingenplicht of meewerkverplichting. Bovendien is duidelijk dat verreweg de meeste mensen die nu direct een boete krijgen opgelegd helemaal niet bewust frauderen, maar dat vaak sprake is van een fout of vergissing vanuit onwetendheid. De FNV ziet dit

wetsvoorstel dan ook als een eerste stap in de goede richting, maar voor het herstel van vertrouwen is veel meer nodig³.

De FNV constateert dat een aantal mede door ons voorgedragen punten zijn overgenomen, bijvoorbeeld ten aanzien van het toelichtingsgesprek, de zorgplicht rondom de gevolgen van een besluit en de mogelijkheid om opgelegde maatregelen eerder te beëindigen dan dat dit nu het geval is. Daarnaast heeft de FNV meerdere malen gewezen op de problematiek rondom door bestuursorganen gemaakte fouten en de ingrijpende gevolgen die deze kunnen hebben voor de uitkeringsgerechtigde. Ten aanzien van dit laatste punt is de FNV blij met de toevoeging dat in het sanctiebesluit hiermee rekening gehouden zal worden, maar het moge duidelijk zijn dat ons dit niet ver genoeg gaat: in dergelijke gevallen moet de uitkeringsgerechtigde volledig schadeloos gesteld worden van alle nadelige gevolgen.

De FNV vindt het een gemiste kans dat de inlichtingenplicht in de huidige vorm een centrale rol in het stelsel behoudt. Juist de huidige inlichtingenplicht grijpt diep in op de persoonlijke levenssfeer en vaak is ook niet duidelijk wat dit precies voor de betreffende persoon inhoudt. De FNV pleit ervoor om ook de inlichtingenplicht aan te passen. Maar alleen aanpassingen in wet- en regelgeving is niet genoeg. Daarvoor is het ook nodig dat er bij de uitvoeringsorganisaties een cultuuromslag komt en dat professionals die oog hebben voor de menselijke maat niet worden tegengewerkt.

De FNV is niet gerust op de mogelijkheid dat de rechter het bedrag waarop de boete is vastgesteld, in (hoger) beroep ten nadele van de uitkeringsgerechtigde kan wijzigen. Hetzelfde geldt voor het nieuw toegevoegd artikel betreffende kwijtschelding: een eenmaal gedane kwijtschelding zou ongedaan gemaakt kunnen worden indien iemand binnen 5 jaar wederom een overtreding wegens dezelfde gedraging begaat. De FNV is van mening dat gelet op de rechtszekerheid een eenmaal gedane kwijtschelding nimmer ongedaan kan worden gemaakt.

Daarnaast wijst de FNV erop dat een regeling ontbreekt voor de groep die (ernstig) getroffen is door het huidige rigide regime. Op geen enkele wijze wordt een aanzet tot genoegdoening gedaan. Zo bevindt zich een groep uitkeringsgerechtigden door de huidige strenge wet na een vergissing of door een fout bij een melding ten behoeve van de inlichtingenplicht, in de schuldsanering terwijl onder het nieuwe voorgestelde regime het nooit zover zou komen. In de optiek van FNV dient een mogelijkheid tot herziening geopend te worden, zodat een einde gemaakt wordt aan het vaak onmenselijke web van schulden en hier uit vloeiende andere problematiek.

Naast de Centrale Raad van Beroep plaatst ook De Raad voor de Rechtspraak in haar advies⁴ meerdere kanttekeningen bij het wetsvoorstel en delen grotendeels onze kritiek.

De participatie wet fundamenteel herzien

Een groot deel van de hardheden in de sociale zekerheid is terug te voeren op de primaire wetgeving. Zo is de Participatiewet onmenselijk, te hard en te streng. Het vorige kabinet heeft aanzet gegeven tot herziening van de wet, maar deze moet fundamenteel herzien worden en

³ [Boeten-zonder-schuld.pdf \(fnv.nl\)](#)

⁴ ['Heroverweeg wetsvoorstel handhaving sociale zekerheid' \(rechtspraak.nl\)](#)

bestaanszekerheid garanderen. De FNV wil dat de Participatiewet grondiger op de schop gaat en vindt het niet genoeg om alleen de scherpe randjes van de Participatiewet af te halen.

Zo wil de FNV dat de tegenprestatie volledig wordt afgeschaft en niet dat deze wordt ingeruild voor een Participatieplicht. Maar ook de kostendelersnorm dient volledig te worden afgeschaft, evenals de wachttijd van 4 weken voor jongeren onder de 27 jaar. Verder moeten jongeren tussen de 18 en 21 jaar recht hebben op een volwaardige (volwassen) bijstandsuitkering. Daarnaast moet de inlichtingenplicht grondig herzien worden.

Daarnaast wil de FNV meer ruimte voor scholing en ontwikkeling voor bijstandsgerechtigden vanuit hun perspectief. Mensen met een beperking of chronische ziekte horen niet in de Participatiewet: het is niet reëel dat zij ooit kunnen leven van betaald werk. Het gaat om mensen die voor minder dan 35 procent arbeidsongeschikt zijn verklaard, mensen voor wie na 2015 de Wajong is afgesloten en bijstandsgerechtigden die op een later moment chronisch ziek zijn geworden. De FNV pleit voor een regeling die recht doet aan hun (levenslange) beperking en die bestaanszekerheid en perspectief biedt, bijvoorbeeld in de vorm van een regelvrije bijstand, zonder partner- en vermogenstoets.

Problematiek rondom de eenverdiener

Een groep van duizenden huishoudens leeft door een fout van de overheid al jaren onder het bestaansminimum en dus in armoede⁵. Door een samenloop van een arbeidsongeschiktheidsuitkering en bijstand komen ze niet in aanmerking voor toeslagen of moeten deze terugbetalen. De overheid is al jaren op de hoogte van dit probleem, maar was er nog niet in geslaagd dit te regelen. De CRvB⁶ greep zelfs in en oordeelde dat gemeentes het tekort dat deze groep heeft op het bestaansminimum, moest aanvullen. De FNV heeft op meerdere momenten aandacht gevraagd voor deze problematiek.

Inmiddels is geregeld dat gemeenten huishoudens die te maken hebben met deze problematiek, kunnen ondersteunen via de individuele bijzondere bijstand. Helaas is hiertoe geen plicht opgelegd. Verder wordt de doelgroep voor zover mogelijk actief benaderd en UWV en VNG proberen hierin samen te werken. Voor de Tijdelijke overbruggingsregeling 2024-2027 wordt verwacht dat dit voor het komende zomerreces bij uw Kamer ingediend zal worden.

De FNV dringt aan op een spoedige oplossing en vraagt De Kamer erop toe te zien dat daadwerkelijk en ook snel een eind wordt gemaakt aan deze misstand.

Met vriendelijke groet,

Kitty Jong
Vicevoorzitter FNV

⁵ <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/02/28/al-jaren-in-armoede-door-een-fout-van-de-overheid-a4158294>

⁶ <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/crvb-arnhem-moet-inkomen-echtpaar-aanvullen>